

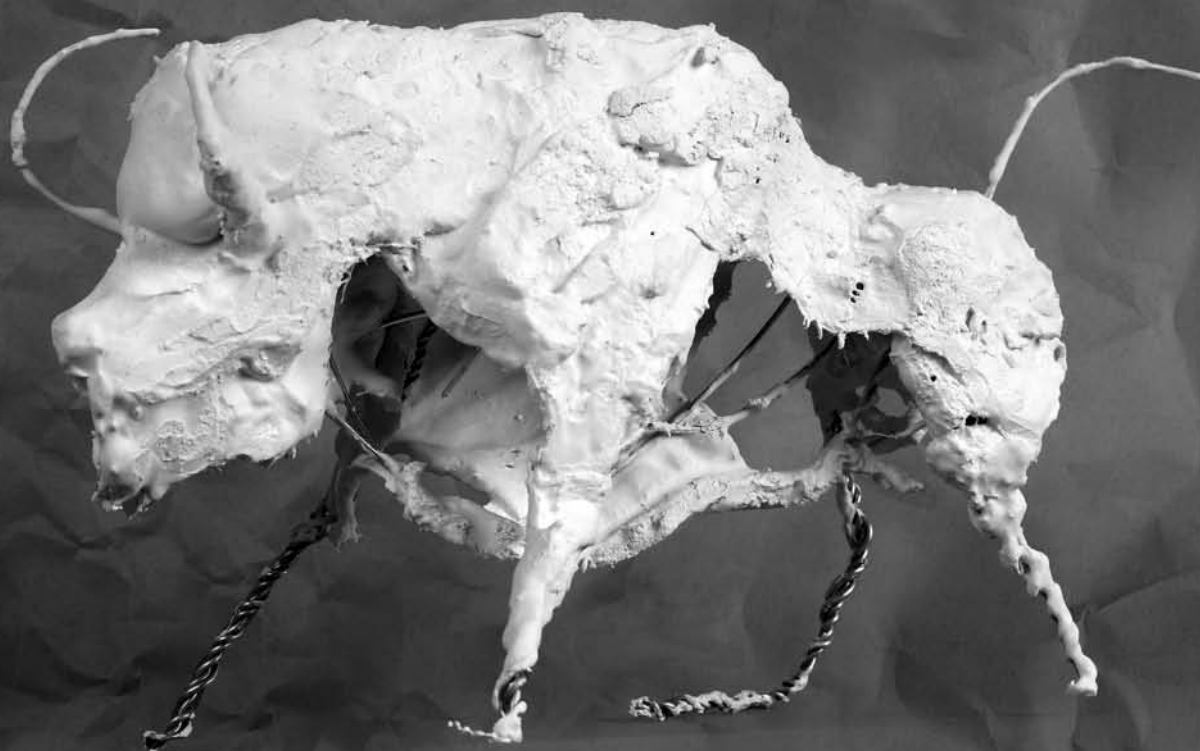
**Wiesława Wittek
Ewa Urbańska**

Świat sztuki

Program nauczania plastyki w klasach 4–6 szkoły podstawowej

Program nauczania dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu programów nauczania przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania plastyki na poziomie szkoły podstawowej na podstawie opinii rzeczoznawców prof. dr hab. Wiesławy Limont – rekomendacja: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i prof. dr hab. Andrzeja Janowskiego – rekomendacja: Minister Edukacji Narodowej i Sportu.

Numer dopuszczenia DKOS-5002-38/06

1. Wstęp

Umiejętności, zdobyte przez uczniów w klasach IV–VI szkoły podstawowej, są niezbędne w procesie ich dalszej edukacji w gimnazjum i liceum. W nauczaniu plastyki w szkole podstawowej kładziemy nacisk na rozwijanie ekspresji plastycznej uczniów, zaznajomienie ich z podstawowymi zagadnieniami formalnymi i technikami plastycznymi. Na kolejnych etapach edukacji przechodzimy do sztuki i wiedzy o kulturze, przy czym mamy nie tyle wyposażać ucznia w encyklopedyczną wiedzę, ile wykształcić w nim umiejętność kojarzenia faktów, dostrzegania analogii, odczytywania różnorodnych tekstów kultury. Musimy więc założyć podwaliny tych umiejętności już w szkole podstawowej. Zrobimy to poprzez ukazanie dziecku złożonej problematyki sztuki i kultury możliwie prosto oraz wyrobienie w nim nawyku obcowania z kulturą. Pamiętajmy przy tym, że błędy popełnione na tym etapie nauki mogą na trwałe zniechęcić młodego człowieka do plastyki, muzyki i szeroko rozumianych zagadnień kultury.

Podstawy programowe MEN dla klas IV–VI bardzo lapidarnie wyznaczają zakres wiedzy i umiejętności, jakie uczeń powinien zdobyć w dziedzinie ogólnie zwanej sztuką, z wewnętrznym podziałem na plastykę i muzykę. Określają one cele nauczania plastyki i osiągnięcia ucznia związane z tą dziedziną przede wszystkim jako umiejętność zastosowania reguł estetyki w życiu codziennym. Kładą nacisk na swobodną ekspresję plastyczną, przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze, poznanie środków wyrazu plastycznego i podejmowanie różnorodnych działań plastycznych, a także na możliwość wykorzystania tych umiejętności w życiu codziennym, np. estetyka stroju, własnego otoczenia. Dlatego w odpowiedzi na pytanie, czego w klasach IV–VI powinniśmy nauczać na lekcjach plastyki, warto uwzględnić inne źródła, np. podstawy programowe innych przedmiotów, wypełniając przy okazji postulat korelowania programów.

Nasz program jest przeznaczony dla nauczycieli realizujących nauczanie plastyki przez dwa lata w trzyletnim cyklu, czyli przez ok. 60 godzin lekcyjnych. Jest zgodny z podstawą programową i koncentruje się na kształceniu umiejętności

wpisanych w standardy wymagań obowiązujące na sprawdzianie po szóstej klasie.

Program nauczania plastyki wzbogacamy o wiele zagadnień istotnych dla kultury współczesnej. Dostrzegamy takie problemy, jak: promieniowanie kultury antycznej i jej wpływ na sztukę Europy, kształtowanie się współczesnej wspólnoty kulturowej europejsko-amerykańskiej, czyli „atlantyckiej”, pojawienie się nowych form cywilizacyjnych oddziałujących na kulturę (globalna wioska, społeczeństwo informatyczne etc.). Wprowadzamy do programu i do świadomości ucznia kwestie wielości kulturowej i religijnej, współistnienia kultury wysokiej i kultury popularnej, masowej.

Drugim integralnym elementem, na którym oparto program, jest twórczość, czyli działalność plastyczna uczniów. Tej swobodnej ekspresji winno towarzyszyć poznawanie przez dzieci formy plastycznej i możliwości wyrazu różnych technik plastycznych. Z tym zespołem problemów uczniowie spotykają się w naszym programie niejako dwa razy – poprzez własne działania plastyczne oraz poprzez próby odczytywania znaczeń formy plastycznej w dziełach różnych epok. Jednym z głównych zadań, jakie przed nimi stawiamy, jest próba śledzenia powiązań między sztuką i kulturą dawną a współczesną, a także określenie roli artysty i jego indywidualności w tworzeniu dzieła sztuki.

W zależności od specyfiki klasy nasz program pozwala na realizowanie zadań opartych głównie bądź na procesie twórczym i ekspresji plastycznej, bądź przeciwnie – na zagadnieniach treściowych i kontekstualnych. Dwie podstawowe umiejętności, które chcielibyśmy wpoić uczniom, to wyrażanie siebie w swobodnej ekspresji plastycznej i czytanie ze zrozumieniem (umiejętność niezbędna przy rozwiązywaniu testów).

Mając w założeniu charakter ogólnopolski, program nie akcentuje nadmiernie elementów kultury i sztuki ludowej określonych regionów, pozostawiając ich doprecyzowanie nauczycielom. Sztuka ludowa znalazła w programie inne rozwinięcie – nie w kategoriach „małej ojczyzny”, a poprzez zdomowienie w ogólnych pojęciach: od wspólnoty

kulturowej Europy, wraz z jej antycznymi greckorzymskimi, ale także wschodnimi i chrześcijańskimi korzeniami, po kulturę globalną, popularną, kulturę wielkiej wioski czy pop-kulturę, w której obecnie żyjemy. Zwracamy uwagę na melanz kul-

turowy istniejący na pograniczach wielkich regionów i w aglomeracjach miejskich, gdzie tradycja wielu miejsc pochodzenia mieszkańców miesza się z kulturą ogólną (ponadregionalną, narodową), a nawet subkulturami.

2. Podstawa programowa kształcenia ogólnego (plastyka)

Cele edukacyjne

1. Pobudzenie wszechstronnego rozwoju uczniów, a w szczególności:
 - rozbudzenie twórczej postawy wobec siebie i świata,
 - rozwijanie ogólnej wrażliwości dziecka,
 - rozwijanie wrażliwości plastycznej,
 - rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia,
 - rozwijanie zainteresowań i zamiłowań plastycznych.
2. Wyposażenie uczniów w podstawowe umiejętności plastyczne.
3. Wprowadzenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze.
4. Wpływanie przez sztukę na obyczaje, kulturę uczniów i atmosferę szkolną.

Zadania szkoły

1. Tworzenie sytuacji dających możliwość przeżyć wewnętrznych, bezinteresownego działania, procesu twórczego – wysiłku i radości towarzyszących twórczej aktywności.

2. Umożliwienie kontaktu z wielkimi dziełami sztuki.
3. Kształtowanie postaw.

Treści nauczania

1. Kontakt z dziełami sztuki plastycznej – pomniki, galerie, muzea.
2. Środki wyrazu plastycznego i działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
3. Sztuka ludowa i zdobnictwo właściwe dla danego regionu.
4. Różnorodne sposoby komunikowania (komunikacja pozawerbalna, język przestrzeni, koloru, ciała itp.).
5. Krajobraz kulturowy.
6. Kształtowanie otoczenia i form użytkowych (racjonalność, funkcjonalność, estetyka).

Osiągnięcia

1. Posługiwanie się prostymi technikami plastycznymi.
2. Dbanie o estetyczny wygląd własny i otoczenia.

3. Cele nauczania

Podstawowe cele kształcenia i wychowania na lekcjach plastyki zakładają:

- rozwijanie wrażliwości, wyobraźni i intelektu ucznia,
- kształcenie i doskonalenie umiejętności odbioru sztuki,
- kształtowanie osobowości młodego człowieka twórczo uczestniczącego w kulturze.

■ Szczegółowe cele dotyczące kształcenia

- kształtowanie twórczej postawy dziecka przez ukazywanie związków między wiedzą teoretyczną a własną działalnością uczniów,
- rozwijanie umiejętności refleksyjnego patrzenia,
- rozwijanie umiejętności przekładu słowa na obraz,

- kształtowanie umiejętności poznawania dzieła sztuki poprzez empatię,
 - rozwijanie umiejętności dostrzegania podobieństw i pokrewieństw między cywilizacjami,
 - doskonalenie umiejętności dostrzegania podobieństw i różnic między podstawowymi stylami,
 - rozwijanie umiejętności interpretacji znaczeniowej różnych dzieł sztuki,
 - przygotowanie uczniów do analizowania warstwy plastycznej dzieła sztuki i dostrzegania różnych możliwości ekspresji artystycznej,
 - kształtowanie umiejętności tworzenia własnej interpretacji dzieła.
- **Szczegółowe cele dotyczące wychowania**
- kształtowanie świadomości przynależenia do kultury ogólnoeuropejskiej,
 - kształtowanie świadomości narodowej poprzez kontakt z zabytkami kultury narodowej,
 - kształtowanie postaw tolerancyjnych wobec odmienności etnicznych, religijnych i kulturowych,
 - kształtowanie umiejętności akceptowania i rozumienia ekspresji innych na podstawie obserwacji różnych wytworów artystycznych,
 - uczenie szacunku i tolerancji wobec wielości upodobań estetycznych twórców i odbiorców sztuki,
 - zachęcanie uczniów do bezpośredniego kontaktu ze sztuką poprzez zwiedzanie obiektów zabytkowych,
 - rozwijanie umiejętności „racjonalnego” korzystania z dóbr kultury masowej.

4. Treści kształcenia

Prezentowany program nauczania plastyki akcentuje zagadnienia przekrojowe, obejmujące wiedzę o kulturze, sztuce i formie plastycznej oraz aktywność plastyczną.

W programie wyróżniono trzy podstawowe obszary:

1. Wiedza o sztuce:

- dzieje sztuki od prehistorii do XX wieku,
- sztuka ludowa,
- czynniki warunkujące formę dzieła sztuki: stosunki społeczne, indywidualność artysty, materiał i technika.

2. Wiedza o formie plastycznej:

- budowa koła barw,
- barwy dopełniające, kontrast barw, barwy ciepłe i zimne, gama kolorystyczna, kolor i walor,

- kontrast kierunków – dynamika i statyka,
- rytm,
- przestrzenne działanie barw, psychologiczne działanie barw,
- perspektywa.

3. „Zastosowanie” plastyki w życiu codziennym:

- sztuka w życiu codziennym,
- wzornictwo przemysłowe,
- estetyka wnętrza i ubiorów, informacja wizualna.

Powyższe zestawienie można uznać za najbardziej rudymmentarny i jasny program nauczania plastyki w klasach IV–VI i wszystko, co powiemy dalej, jest próbą jego rozwinięcia i przełożenia na praktykę szkolną.

PROPOZYCJE TEMATYCZNE NA PIERWSZY ROK NAUCZANIA

Zagadnienie I: Rozniecanie iskry (Od byka z Lascaux do *Martwej natury z głową byka* P. Picassa)

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze:
- animizm, mitologia i magia,
 - badania archeologiczne i etnologiczne,
 - stosunek do natury człowieka prehistorycznego i współczesnego.
- b) Wiedza o sztuce:
- sztuka prehistoryczna – malarstwo jaskiniowe,
 - sztuka współczesna,
 - sztuka dziecka.
- c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:
- inspiracja i fascynacja,
 - wyobraźnia, fantazja, myślenie abstrakcyjne,
 - forma, treść, temat,
 - wzajemne relacje pomiędzy dziełami sztuki,
 - percepcja i przekład rzeczywistości trójwymiarowej na obraz.
- d) Wiedza o formie plastycznej:
- interpretacja bryły na płaszczyźnie,
 - przekład formy dwuwymiarowej na przestrzenną,
 - kontur, sylweta, figura, kształt,
 - formy przestrzenne,
 - rzeźba figuralna – rzeźba animalistyczna.

2. IKONY KULTURY

- malowidła jaskiniowe (np. Lascaux, Altamira),
- *Martwa natura z głową byka* P. Picassa.

Zagadnienie II: Odczytywanie znaków (Między Akropolem i pałacem w Knossos)

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze:
- poznawanie krajobrazu fizycznego i kulturowego,
 - krajobraz i architektura,

- mitologia grecka, teatr grecki i jego kształt,
 - droga na Akropol,
 - konteksty: starożytność i współczesność.
- b) Wiedza o sztuce:
- znajomość podstawowych pojęć, form i zabytków związanych ze sztuką starożytnej Grecji:
- architektura – Akropol, forma świątyni greckiej (Partenon), porządki architektoniczne (dorycki, joński, koryncki),
 - rzeźba – rozwój formy rzeźbiarskiej i przemiany stylu od okresu archaicznego po okres klasyczny (uproszczenie dostosowane do wieku ucznia),
 - malarstwo – sztuka kretańska.
- c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:
- forma i treść,
 - ludzki wymiar kultury greckiej – zainteresowanie ciałem człowieka, poszukiwanie kanonu piękna ciała człowieka, proporcje w architekturze,
 - część i całość – odczytywanie formy dzieła sztuki antycznej z jego szczątków, rekonstrukcja,
 - fascynacja sztuką starożytną i jej wpływ na kształtowanie się poglądów estetycznych różnych epok (renesans, klasycyzm).
- d) Wiedza o formie plastycznej:
- kompozycja otwarta i zamknięta,
 - statyka i dynamika w odniesieniu do dzieła architektonicznego,
 - rytm, równowaga, porządek, harmonia,
 - ruch w przedstawieniach plastycznych,
 - plama barwna, kontrast barw, gama barwna, kolory ciepłe i zimne.

2. IKONY KULTURY

- Akropol – Partenon, Erechtejon, świątynia Nike Apteros, Propyleje, amfiteatr,
- rzeźba – kory archaiczne i kory Erechtejonu, fragmenty fryzu Partenonu – procesja panatenajska,
- malarstwo – freski z Knossos.

Zagadnienie III: Święte wzgórza (Akropol ateński i wzgórze wawelskie – narastanie stylów)

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze:
- Akropol ateński i Wawel krakowski – centra kulturowe, religijne, narodowe; podobieństwa i różnice; rola w życiu i tożsamości narodu,
 - koncepcje muzeum i mauzoleum narodowe – różne wizje roli Wawelu,
 - narastanie formy i treści dzieła sztuki w czasie,
 - konserwacja i rekonstrukcja zabytków (na przykładzie obiektu architektonicznego).
- b) Wiedza o sztuce:
- style – romanizm, gotyk, renesans, barok, XIX wiek,
 - architektura – palatium, katedra, krypta, kaplica, grobowiec,
 - elementy architektoniczne – sklepienie krzyżowe i krzyżowo-żebrowe, system konstrukcyjny katedry gotyckiej, kopuła, arkada, łuk,
 - rzeźba – styl ekspresyjny w rzeźbie gotyckiej, cechy rzeźby i płaskorzeźby renesansowej i barokowej,
 - malarstwo – witraże, polichromie, arras.

c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:

- różnice pomiędzy surowym Bogiem romanizmu a cierpiącym Chrystusem gotyku (współcierpienie),
- różnice w stosunku człowieka do Boga w średniowieczu i renesansie i ich wpływ na formy artystyczne panujące w tych epokach,
- renesans i związane z nim idee – odrodzenie antyku, humanizm i jego wyraz w sztuce.

d) Wiedza o formie plastycznej:

- surowość formy romańskiej,
- strzelistość formy gotyckiej,
- harmonia, ład formy renesansowej,
- perspektywa trójwymiarowa w odniesieniu do płaskorzeźby.

2. IKONY KULTURY

Wzgórze wawelskie

- zamek – m.in. krużganki,
- katedra na Wawelu – rotunda św. Feliksa i Adaukta, krypta św. Leonarda, groby królewskie, katedra gotycka, kaplica Zygmuntowska, konfesja św. Stanisława, nagrobek Kazimierza Jagiellończyka,
- rzeźba na Wawelu – krucyfik królowej Jadwigi, ołtarz św. Trójcy.

PROPOZYCJE TEMATYCZNE NA DRUGI ROK NAUCZANIA

Zagadnienie I: Rzym – Nowy Jork. Promieniowanie cywilizacji

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze:
- cywilizacja, kultura, sztuka, sztuka popularna, kultura masowa,
 - ekumena – wspólnota językowa i kulturowa Cesarstwa Rzymskiego, jej trwałość w kulturze europejskiej,
 - mitologia i historia starożytnego Rzymu – źródło inspiracji dla twórców innych epok,
 - między artystą a inżynierem, Grekiem a Rzymianinem – dwa oblicza kultury antycznej,

- Rzym i Nowy Jork – wielokulturowość,
- amerykańska kultura, globalna wioska.

b) Wiedza o sztuce:

- sztuka starożytnego Rzymu, klasycyzm, sztuka XX wieku – sztuka amerykańska (pop-art, hiperrealizm),
- funkcje architektury – sakralna, sepulkralna, publiczna, użytkowa,
- architektura i urbanistyka – typy budowli (świątynia na planie centralnym – Panteon), cmentarze (katakumby, grobowce, nagrobki, sarkofagi), termy i akwedukty,
- elementy konstrukcyjne w architekturze – łuk i kopuła,
- rzeźba – portret rzymski, weryzm i idealizacja,

- malarstwo – malarstwo abstrakcyjne, malarstwo hiperrealistyczne (analogia między weryzmem rzymskim a hiperrealizmem).
- c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:
 - fascynacja starożytnym Rzymem – droga ku sztuce klasycyzmu,
 - cechy stylowe klasycyzmu,
 - europejski rodowód sztuki amerykańskiej – wpływy sztuki europejskiej na amerykańską i różnice między nimi.
- d) Wiedza o formie plastycznej
 - forma litery – poznanie kapitały rzymskiej jako wzorca współczesnych czcionek,
 - informacyjna i estetyczna rola napisu,
 - malarstwo nieprzedstawiające – ekspresjonizm, kontrast plam i linii, gama barwna, kontrast kolorów,
 - różne rodzaje ekspresji malarskiej.

2. IKONY KULTURY

- Via Appia, Forum Romanum, Panteon, Koloseum, termy Karakalli,
- Cmentarz Powązkowski, kościół w Puławach – Ch.P. Aigner,
- Kapitol w Waszyngtonie,
- *Porwanie Sabinek* N. Poussin, *Nocni włóczędzy* E. Hopper, malarstwo abstrakcyjne – J. Pollock, pop-art – A. Warhol,
- *Linda* Ch. Close,
- portret Cycerona, Statua Wolności.

Zagadnienie II: Różnorodność Europy. Kościół – cerkiew – meczet – synagoga

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze
- religijna i kulturowa różnorodność świata i Europy,
 - wpływ nakazów religijnych na kształt architektury i sztuki sakralnej,
 - różnorodność wyznaniowa i kulturowa dawnej Rzeczypospolitej (katolicyzm i prawosławie, islam i judaizm) i współczesnej Polski,
 - historia kultury narodowej (sztuka i obyczaje, np. sarmatyzm),
 - rola tradycji.

b) Wiedza o sztuce:

- sztuka Bizancjum, sztuka gotycka, sztuka Polska XVII wieku (sarmatyzm, wpływ Orientu na kształtowanie stroju polskiego),
- architektura – typy budowli sakralnych różnych religii i wyznań (kościół, cerkiew, meczet, synagoga),
- kształt i konstrukcja przykładowej świątyni (kościół gotycki, świątynia bizantyjska, cerkiew drewniana).

c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:

- zakaz przedstawiania postaci ludzkiej w judaizmie i islamie,
- wizja Boga i świętych,
- symboliczna rola światła w budowlu sakralnej i obrazie religijnym.

d) Wiedza o formie plastycznej:

- kompozycja symetryczna, powtarzalna, ciągła,
- ornament,
- relatywizm barw,
- światło i jego barwne ekwiwalenty.

2. IKONY KULTURY

- Hagia Sophia, Błękitny Meczet, synagoga Remu, katedra w Chartres, kościół Mariacki, ołtarz Mariacki Wita Stwosza,
- malarstwo – *Katedra Chartres* C. Corot, *Żydzi* P. Michałowski, *Sobór Michajłowski w Kijowie* J. Stanisławski, *Wnętrze Kościoła Mariackiego w Krakowie* L. Wyczółkowski.

Zagadnienie III: Gdyby nie Leonardo, nie byłoby *Giocondy* (dzieło jako przejaw indywidualności artysty)

1. TREŚCI KSZTAŁCENIA

- a) Wiedza o kulturze:
- wizerunek człowieka i artysty w sztuce w ciągu wieków.
- b) Wiedza o sztuce:
- malarstwo renesansu, baroku, rokoka, postimpresjonizmu,
 - sztuka naiwna,
 - gatunki malarskie – portret, autoportret, scena rodzajowa, martwa natura,

- pejzaż, wnętrze, scena rodzajowa jako „przekaznik” treści symbolicznych w obrazach.
- c) Zagadnienia estetyczne i artystyczne:
 - osobowość artysty, styl, indywidualność artystyczna,
 - twórca, odbiorca, przekaz,
 - analiza i interpretacja dzieła,
 - symbol w dziele sztuki (od symboliki ogólnej po mitologię osobiste),
 - dzieło sztuki jako komentarz wobec innego dzieła sztuki,
 - obiektywizm i subiektywizm w odbiorze dzieła sztuki.
- d) Wiedza o formie plastycznej:
 - światło i światłocień,
 - kontrast (kontrasty świetlne, barwne),
 - gama barwna,
 - faktura,
 - emocjonalna i symboliczna rola barwy,
 - bryła, przestrzeń – płaszczyzna.

2. IKONY KULTURY

- *Mona Liza* Leonarda da Vinci,
- *Sąd Ostateczny* Michała Anioła,
- autoportrety Rembrandta,
- *Alegoria malarstwa* J. Vermeera,
- *Gilles A.* Watteau,
- *Autoportret z paletą* P. Cézanne’a,
- *Krzeseł* i *Fotel Gauguina* V. van Gogha,
- *Uczta malarzy* Nikifora.

5. Materiały dydaktyczne

- Do realizacji programu będą potrzebne:
- podręcznik *Świat sztuki* J. A. Zielińskiego i J. Stasiak,
 - zeszyty ćwiczeń,

- poradnik metodyczny,
- materiały ikonograficzne w postaci przezroczy, reprodukcji, ewentualnie prezentacji multimedialnych.

6. Procedury osiągnięcia celów

W nauczaniu plastyki procedury osiągnięcia celów obejmują bardzo różnorodne metody, dostosowane do możliwości szkoły, ucznia oraz nauczyciela.

Cele mogą być osiągnięte przez

1. Aktywność plastyczną, służącą m.in. poznaniu zagadnień związanych z warsztatem i formą plastyczną, a w szczególności:
 - szkice malarskie wprowadzone do realizacji zadań o różnym zakresie tematycznym:
 - ilustracja tekstu literackiego lub wyimaginowanego,
 - pejzaż rzeczywisty i imaginowany,
 - scena figuralna – rodzajowa,
 - malarstwo abstrakcyjne,
 - malarski zapis przestrzeni,
 - portret i portret zbiorowy;
 - szkice rysunkowe:
 - przedmiot,
 - obserwacja bryły w przestrzeni;
 - kompozycje graficzne i rysunkowe (komiks);
 - komponowanie na płaszczyźnie:
 - projekt stroju,
 - projekt dekoracji,
 - projekty form fantastycznych,
 - układy elementów plastycznych o charakterze abstrakcyjnym,
 - projektowanie znaków, symboli, złożonych form literacko-graficznych;
 - kolaż jako alternatywna technika realizacji zadań plastycznych o różnej tematyce:
 - martwa natura,
 - wizualizacja pojęć metaforycznych,
 - portret;

- grafikę komputerową – swobodna interpretacja tematu plastycznego;
 - projektowanie i kształtowanie przedmiotu dekoracyjnego i użytkowego:
 - forma trójwymiarowa,
 - forma płaska;
 - kształtowanie bryły:
 - rzeźby zwierząt,
 - artystyczna ingerencja w kształty przedmiotów naturalnych;
 - kształtowanie przestrzenne:
 - konstruowanie bryły,
 - konstruowanie bryły złożonej,
 - budowanie kompozycji przestrzennych,
 - aranżacja przestrzeni, np. wystawa prac plastycznych;
 - manipulowanie światłem w celu uzyskania różnych efektów plastycznych;
 - posługiwanie się językiem ciała;
2. Aktywność percepcyjną, służącą poznaniu zagadnień związanych z historią sztuki i obserwacją sytuacji plastycznych:
 - oglądanie przezroczy, reprodukcji albumów, filmów;
 - wycieczki do różnych instytucji kulturalnych: muzeów, galerii, pracowni twórców;
 - korzystanie z programów komputerowych, odwiedzanie witryn internetowych;
 - obserwacja obiektów, modeli, pejzażu.
 3. Aktywność werbalną, służącą przekazywaniu i odczytywaniu treści, komunikatów, znaków i symboli:
 - określanie cech stylu wybranych epok;
 - próby analizowania dzieł sztuki;
 - próby wartościowania prac plastycznych.

7. Przewidywane osiągnięcia uczniów

Ważnymi kategoriami osiągnięć ucznia po ukończeniu dwuletniego cyklu kształcenia są:

- umiejętność odczytywania tekstów i kodów kultury na poziomie właściwym dla rozwoju intelektualnego wychowanka,
- umiejętność pracy z tekstem literackim i tekstem kultury, jakim jest dzieło sztuki,
- twórcze wykorzystanie poznanych technik plastycznych,
- umiejętność wyrażania i obrony własnych poglądów.

Osiągnięcia szczegółowe:

1. Wiedza o sztuce i kulturze

Uczeń:

- zna podstawowe zagadnienia związane ze sztuką od starożytności po współczesność: malarstwo jaskiniowe, sztukę starożytną Grecji i Rzymu, sztukę romańską i gotycką, renesans, barok, klasycyzm, romantyzm, sztukę współczesną,
- definiuje podstawowe pojęcia i terminy związane z architekturą, malarstwem i rzeźbą,

- identyfikuje w dziele sztuki bądź na ilustracji elementy architektoniczne i zdobnicze, cechy stylowe,
- dostrzega wpływy sztuki dawnej na sztukę współczesną,
- zna w podstawowym zakresie konteksty kulturowe związane z różnorodnością etniczną i religijną,
- dostrzega takie zjawiska, jak: sztuka ludowa, sztuka popularna, kultura masowa,
- umie odczytywać podstawowe kody i teksty kultury (znajomość symboliki, mitologii),
- jest czynnym odbiorcą sztuki – wyraża i uzasadnia własne poglądy na temat sztuki.

2. Wiedza o formie plastycznej

Uczeń:

- zna rodzaje i cechy kompozycji (rytm, symetria, równowaga, statyka, dynamika),
- definiuje podstawowe pojęcia: linia i plama, walor i kolor (barwy ciepłe i zimne, kontrast, gama barwna),
- określa wartości plastyczne, symboliczne, emocjonalne koloru,

- rozróżnia na poziomie podstawowym rodzaje perspektyw,
- rozumie proces przekształcania przedmiotu trójwymiarowego w dwuwymiarowy obraz i na odwrót.

3. Twórczość – aktywność plastyczna

Uczeń:

- wykorzystuje posiadaną wiedzę teoretyczną o formie plastycznej w praktyce,
- zna proste techniki plastyczne,
- operuje poznanymi technikami w celu uzyskania różnych form ekspresji,

- wykorzystuje w twórczości (w miarę potrzeby) takie elementy, jak: emocjonalne wartości koloru, symbolika,
- projektuje proste formy płaskie i przestrzenne z wykorzystaniem zasad kompozycji, ornamentu, litery etc.,
- przekształca formy trójwymiarowe w dwuwymiarowe obrazy,
- stosuje zasady estetyki w odniesieniu do własnego otoczenia,
- interpretuje własną twórczość plastyczną.

8. Ocena osiągnięć uczniów

Elementem niezbędnym do porozumienia między nauczycielem i uczniami jest jasność kryteriów oceny. Przy ustalaniu tych kryteriów warto zwrócić uwagę na:

- stosunek ucznia do przedmiotu (chęć uczestniczenia w zajęciach, aktywność twórcza),
- wyobraźnię, intuicję (poszukiwanie niekonwencjonalnych rozwiązań w warstwie treściowej i formalnej),
- umiejętność organizacji pracy (przygotowanie do lekcji, współpraca w grupie),
- rozwiązywanie zadań i problemów otwartych (dyskusja nad problemem, wybór optymalnego rozwiązania, manipulowanie elementami, przekształcanie, analizowanie, interpretowanie),
- stosowanie zdobytej wiedzy w sytuacjach praktycznych (wykorzystanie znajomości elementarnych środków plastycznych w rozwiązywaniu zadań),
- komunikowanie, interpretację, poszukiwanie informacji (umiejętność odczytywania kodów językowych i pozawerbalnych, korzystanie z zasobów szkolnej czytelni multimedialnej).

(na podstawie Programu Nowa Szkoła, CODN, Warszawa)

Kryteria oceny osiągnięć uczniów

Ocena niedostateczna*

Uczeń:

- nagminnie opuszcza lekcje,
- nie wykonuje zadań plastycznych realizowanych na lekcjach,
- nie wykazuje chęci opanowania wiadomości przewidzianych minimum programowym,
- nie korzysta z możliwości poprawy oceny.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- nie przygotowuje się do lekcji,
- niestarannie wykonuje ćwiczenia,
- ma braki w opanowaniu podstawowych wiadomości przewidzianych programem nauczania.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- stara się uczestniczyć w lekcjach,
- wykonuje zadania i ćwiczenia plastyczne w różnych technikach,
- zna podstawowe elementy formy plastycznej i niektóre terminy związane z wiedzą o sztuce.

* Kierując się zasadami gramatycznymi, w zestawieniu posługujemy się sformulowaniem: ocena niedostateczna, dostateczna etc., oczywiście w zapisach na świadectwie używamy form: niedostateczny, b. dobry etc.

Ocena dobra

Uczeń:

- jest zawsze przygotowany do lekcji i chętnie w niej uczestniczy,
- rozwiązuje zadania plastyczne o różnym stopniu trudności,
- potrafi wskazać i zastosować różnorodne elementy formy plastycznej,
- zna terminy i pojęcia związane z wiedzą o sztuce,
- podaje przykłady dzieł i twórców wybranego stylu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- wzbogaca doświadczenia z zakresu warsztatu plastycznego,
- zauważa związki plastyki z innymi dziedzinami działalności człowieka,
- odczytuje symbole zawarte w dziełach sztuki,
- dokonuje subiektywnej oceny dzieła sztuki,

- wiedzę o formie wykorzystuje we własnej ekspresji plastycznej.

Ocena celująca

Uczeń:

- aktywnie i twórczo uczestniczy w lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych,
- potrafi porządkować, analizować, przekształcać i interpretować rzeczywistość i posiadaną wiedzę,
- wiedzą o sztukach plastycznych wykracza poza program (np. wykazuje zainteresowanie wybranymi dziedzinami sztuki, kierunkiem, artystą),
- zauważa związki plastyki z innymi dziedzinami działalności człowieka,
- dokonuje subiektywnej oceny i analizy dzieła sztuki,
- uczestniczy w konkursach plastycznych i humanistycznych,
- jego prace plastyczne odznaczają się oryginalnością rozwiązań formalnych.

9. Korelacja z innymi przedmiotami

Praca z prezentowanym programem wymaga pewnej elastyczności w realizacji zadań, w rozłożeniu materiału podczas dwóch lat nauki. Zakładamy, że kolejność i zakres tematów mogą być podporządkowane nie „chronologii” podręcznika, a indywidualnym programom nauczania nadbudowanym na niniejszym, wypracowanym przez nauczyciela na podstawie własnej inwencji, stopnia wykorzystania na lekcji podręcznika i zeszytów ćwiczeń, stopnia skorelowania przekazywanych treści z treściami nauczania innych przedmiotów (np. języka polskiego i historii, języka obcego, muzyki, przyrody, informatyki i techniki).

Proponowane w programie treści mają stałe odniesienia do następujących przedmiotów:

- języka polskiego – poznawanie polskiej i obcej kultury i sztuki, werbalizacja odczuć związanych z oglądanymi dziełami sztuki, próby ich analizy,

- języka obcego – poznawanie sztuki europejskiej i światowej, czytanie i wymawianie nazw i nazwisk obcego pochodzenia,
- historii i społeczeństwa – dostrzeganie powiązań między historią i kulturą epoki, malarstwo historyczne jako przykład nieliterackiego opisu zdarzeń historycznych,
- muzyki – przeprowadzenie prostych porównań pojęć odnoszących się do formy w muzyce i plastyce, np. kompozycja, rytm, barwa, przestrzeń,
- przyrody – obserwacja natury i plastyczna jej interpretacja,
- informatyki i techniki – wykorzystanie komputera w projektowaniu plastycznym (grafika komputerowa) oraz wykorzystanie technik komunikacyjnych i informacyjnych (internet, programy multimedialne) w zdobywaniu wiedzy na temat sztuki i plastyki.

Proponowany przydział godzin lekcyjnych

Proponowane w programie treści mają ponadto odniesienia do ścieżek edukacyjnych:

- edukacji czytelniczej i medialnej – pozyskiwanie informacji,
- wychowania do życia w społeczeństwie – kształtowanie postawy tolerancji dzięki poznaniu

różnych kultur, religii oraz dostrzeganiu analogii między różnorodnością sztuki i różnorodnością cywilizacji i społeczeństw,

- edukacji regionalnej (patriotycznej) – poznanie zbiorów ilustrujących dorobek kulturowy Polaków.

10. Proponowany przydział godzin lekcyjnych

Część I (pierwszy rok nauki, 30 godz.)

- I. Rozniecanie iskry – 9 godz.
- II. Odczytywanie znaków – 9 godz.
- III. Święte wzgórze – 9 godz.

Część II (drugi rok nauki, 30 godz.)

- I. Rzym – Nowy Jork promieniowanie cywilizacji – 9 godz.

II. Różnorodność Europy. Kościół – cerkiew

– meczet– synagoga – 9 godz.

III. Gdyby nie Leonardo, nie byłoby

Giocondy – 9 godz.

Uwaga: Po 3 godziny lekcyjne pozostawiono w każdym roku nauczania do dyspozycji nauczyciela.